

נשות ציניקה

אהבת הנשים של ס. יזהר: „ראית את אלה המתבגרות עם כל הפיצעונים הבועות על לחייהן - כאילו שופשפו בפומפיה! וצורתן כעלה נגועי בנימה... אתה רואה פתאום שומני נקבה נועעים זפקי פרה... שלוש היאכנעס וכבר הן פרות חולבות. שמנות ומגעעות... עם כל עטיניהן שהן צוררות להן. בדדיות הרחבות * והמשונצות שלהן. ימח שמן...”

נשות ציניקה

א. הווי החניכה הארצישראלית

ברשימתו המפורסמת וההזויה ** עוסק זיגמונד פרויד בתהליך פיענוח יצירה ספרותית, מבחינת המרכיבים התת-הכרתיים שלה, והוא מציין: אך על אף המרומו לנו בכך, מוסרף משמעם של רוב חלומותינו להיות נעלם מאיתנו, ושעמו של דבר בכך, שכלילה מתעוררות בנו גם משאלות שאנו מתבוששים בהן והיכויים להסתירן מעצמנו, ושמשום כך מודחקות הן ונחפזות לתחום הלא-מודע. משאלות מודחקות מסוג זה ותולדותיהן אינן זר לנו כות אלא לביטוי מפורס ביותר. אבל לאחר שהמעי העלילה להכחיר את מהותם של פני רוסיה-חלוב, שוב לא היה זה דבר קשה לעמוד על כך, כי גם החלומות-לילה הם כאלו נדר על הגשמת משאלות, ממש כחלומות-בהקיץ — כולמרן ההווה שבו לנו מיטיבים כל כך להכיר... בהמשך הצגת הנושא טוען זיגמונד פרויד על זיגמור של סיפורים אנוצנטריים עליהם הוא כותב: ייש עוד קווים טיפוסים לסיפורים אנוצנטריים אלה, שמרומזת בהם אור תה קרבת-משפחה. כאשר מתאהבות כל הנשים של הרומן בגיבורו, קשה לראות בכך תיאור של מציאות. אבל קל מאד לראות בו מרכיב הכרחי של חלום-בהקיץ. וכך גם כאשר כל שאר הנפשות הפועלות של הרומן מתחלקות חלוקה ברורה, ל"מוריות" ו"רעות", אגב התעלמות מן הגיונו השכיח של תכונות אנשים במציאות; כי ה"טובים" הם אומנם קטרוזי וה"רעים" הם ה"רעים" של יוהר עמוסים בהזיות ותיאורי-ימי ציקלג הדמה-אפוס של דור תש"ח, אינו מציג את לוחמיו אותו דור בכזו, כחומר-בידי-היוצר, בידי יוהר. לוחמי תש"ח של יוהר עמוסים בהזיות ותיאורי-נשים, המעוותים את בריאותו הרוחנית של דור זה, והופכים את הווי החניכה הארצי-ישראלית למלכודת תת-הכרתית של מועות קות מיניות, שאותן מנסה יוהר ליישם על דור שלם של לוחמים.

סתם כחורות כמו שכתורות הן; לשם מה שכתורות הן, ולא כדאי לכלכל דברים פשוטים ולסלף את הנכון. הנה לכם רותי זו. נחמדה, לא? וישתוים-שלוש נשיקות והיא מתחילה להתפלסף לך ולהיעלב ולהצטברת, וצריך להתחיל הכל מהתיחלה (70) ...

דיוקן האשה כיצור הזוכה ב"שתיים" שלוש נשיקות והיא מתחילה להתפלסף לך... מציג פן אחר, דוחה, בכתיבתו של יוהר, העלול לעורר שאלות רבות בנושא התייחסותו של סופר זה לאשה במציאות. לעומת הוזהר החלומי של כל אדם לביאטר ריצ'ה טהורה משלו. זהו עוסק, בימי ציקלג, בחיטוט מתמיד אחר פגמי גוף ונפש האשה, תוך האללה של כושר התי-מודדותו של הגבר במילחמה:

עובד! ראית את אלה המתבגרות עם כל הפצעונים והבועות על לחייהן - נגועי לו שופשפו בפומפיה! וצורתן כעלה נגועי בנימה! - הן, זוכרים את צילה? - אינו צילה? - הריא, השחורה היא, ואיזה פרצוף קיבלה! - ממתי חשבו הן רצופי! העיקר שהשאר חלק אצלה ונתן, מה, עד שתוכל ללקק אותה מלמטה למען לה או להיפך! - אתה אל תתחיל ללקק - ואת צילה שלך הוזהר אין ככנה שילקק מישהו, חוץ מלבי (מה שמה היא שלי"קל הכלבים את דמה) (322) ...

הווי החניכה הארצישראלית מושם בפי גיבורי יוהר, כמבטאי רחשי לבבו, בתור פתע פיצעונים הבגרות, אותו שלב נגועי-שמן הסתם גם לוחמי ציקלג המלאים גבריותם לא נמלטו משיבתו, ודומה כי הרקה חדי-צדדית זו של יוהר, הבולטת ומעלה קבס באנטי-מינימום שבה, מעידה על מצב פרוידיאני שעליו כתב פרויד במאמרו על ההשפלה הכללית ביותר של חיי-האהבה:

של יוהר ומחריפים, עד שדומה כי ייעוד האשה אחד ויחיד הוא עבור לוחמי ותשוקותיהם: והוא, כמובן, במבט שני, וזחאי-של-בתיה! (בינוי שלא מילים יסי בירוהו אלא קריצה בלבד, הגם שאין לפי מור בלא כלום את כתיח זו, שאינה אלא אחותו הבכורה, נאקה ידועה לשם, שרבים ויהרחו ריחה וליקקי ליקוק (352) ... לעומת התפתחות הנאקתית-לקלקנית, הרי התפתחות הרוחנית של נשות ציקלג לא היא עלובה, ויוהר טורח להדגיש זאת, ואולי אף לשכנע את בני-דורו הזכרים: - ואצלנו - קפין אחר - היה פעם ובאו הבנות וצעקו שאין ברירה אלא חייבים לקרוא ספר, "מילחמה ושלום", אבל מה, כשהלכנו להשיג נתכרר שזה ארוך קשרים כרך וכרך, עניין בלי סוף. ומובטח לו כי גם הבנות הרבה-נשות הללו לא קראו כלל, זולת, אולי, אם יש בו פירוק מויד מוטין * את אלה פמוך שקראו שלוש פעמים בנשימה ראשונה, ועוד שלוש פעמים בלחישת זו באוני זו, מתפקעות מצד חוק ומסתכלות לכל עבר. אבל אם זה ככה, למה להפיש בעשרים כרך (392) ... ובמילים אחרות, גברי ציקלג מציעים את מרכולתם המינית כתחליף ל"פרקי המיני-מוטיק" של מילחמה ושלום.

אם להתעלם מכך שמרבית הדמויות הן נשיות במילחמה ושלום בולטות ביפי גידי-רתן, הרי אין להימנע מן התיאור העיקבי של יוהר את נשות-ההזויה של ציקלג במיטב עבות ומשמני בשרן; ובקרב לאי עבות אחר, כמו שאמרום, נשאר לה שם, פתם דרנית אחת. מטוממלת. חבל נורא. גמרנו. צדה האחורי של כל תמונה מסוי-ארת - שק ישי. הפל! כולה! קטנות. מוחין - זה מה שהיא. כל פרטי פרטיה. וכל הכרוויות הוות - המנוענות, הן הבמות המציצה מאצלה, מפה וממש, פחד! ... באמצע כל התיבוקים והנשיקות אתה רואה פתאום שומני-נקבה נועעים זפקי-פרה... בע... עיכוכ (796) ... "בע..." מה מגיל צעיר את ס. יוהר? "שומני-נקבה נועעים זפקי-פרה..." אולי עצם היותה אשה, ואולי עניין חמור עשך רת מונים. בזיכרון-ילדות של זיאורדו דה וינצי" כתוב זיגמונד פרויד: לפני השתלה תסביך-הסירוס על הילד, בימים שקוד היתה האשה יצור שוהי-ערך בעיניו, התי-חילה להתגלות אצלו תאוות-הסתכלות איני-מנספכות בצורת פעילות של היצר האירו-טי. הילד ביקש לראות את איברי-המין של כל אנשים אחרים, תחילה מן הסתם כשי-ביל לחשוותם לאיבר של עצמו. המשיכה האירוטית שהקרינה האם, שיאה התבטא בכמיהה לאברי-המין שלה, שבדימויו של הילד היה אבר זיכרי. לימים, עם בוא ההכרה היה האשה אין לה איבר זה, מת-גלגלים אותם הכיסופים כהיפוכם, ובמקו-מם בא רגש של תעוב העלול בשנות הבגרות להיות הגורם לאימפוטנציה נפי-

* מיזמו, בלשונו של יוהר.

ב. הבהמיות המציצה מאצלה עם התפתחות העלילה הציקלגית על מיר שור שינאת-הנשים שלה הולכים ביטויי